

Sygn. akt I ACa 491/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Iwona Wiszniewska
Sędziowie:	SSA Edyta Buczkowska-Żuk (spr.) SSA Małgorzata Gawinek
Protokolant:	sekretarz sądowy Piotr Tarnowski

po rozpoznaniu w dniu 29 października 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa J. Ś.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 3 lutego 2015 r., sygn. akt I C 1026/14

oddala apelację.

SSA M. Gawinek SSA I. Wiszniewska SSA E. Buczkowska – Żuk

Sygn. akt I ACa 491/15

UZASADNIENIE

Powódka J. Ś. wytoczyła w dniu 17 marca 2014 r. powództwo o zapłatę kwoty 252.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty przeciwko pozwanej (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. Oddział Dystrybucji w G. Ponadto wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka podała, że jest właścicielką nieruchomości położonej w S., gmina D. o pow. 6,22 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...). Powódka wywodziła swoje roszczenie z faktu, że przez jej nieruchomość przebiegają linie przesyłowe oraz inne elementy konstrukcji energetycznej należące do pozwanej.

Pozwana (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana podniosła zarzut zasiedzenia służebności gruntowej (przesyłu), polegający na prawie utrzymania na nieruchomości wskazanej w pozwie urządzeń energetycznych tj. stacji transformatorowej oraz linii 0,4 i 15 kV, dostępu do nieruchomości, eksploatacji urządzeń, dokonywania kontroli, przeglądów i konserwacji, remontów, usuwania awarii oraz modernizacji w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania sieci przesyłowej przedsiębiorstwa przesyłowego.

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. oddalił powództwo i nie obciążył powódki kosztami procesu należnymi pozwanej.

Sąd ustalił, że Powiatowa Komisja Ziemska w S. aktem nadania z dnia 23 lipca 1949 r. Nr (...) nadała prawo własności S. K. w oparciu o dekret z dnia 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziem Odzyskanych (D.U. R.P. Nr 46, poz. 340) gospodarstwo rolne o pow.7 ha, położone w gromadzie S., gmina S. powiat S.. W dniu 29 grudnia 1951 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. wydało orzeczenie o wykonaniu aktu nadania, na podstawie którego zostały określone granice gospodarstwa, składającego się z działek nr (...) o obszarze 6,19 ha. W skład gospodarstwa wchodziły grunty orne o pow.4,06 ha, łąki-1,35 ha i lasy 0,38 ha. Nieruchomość była zabudowana domem mieszkalnym, szopą, oborą, stodołą. Dla nieruchomości urządzono księgę wieczystą nr (...) (obecnie (...)), na mocy postanowienia Sądu Powiatowego w G. z dnia 18 kwietnia 1952 r., gdzie jako właściciel został wpisany S. K.. Po śmierci S. K., który zmarł w dniu (...) r. w S., spadek po nim w tym udziale w gospodarstwie rolnym objętym kw nr (...), nabyły na mocy ustawy jego dzieci J. K. (1), J. K. (2), M. K., K. K. i W. K. po 1/5 każdy z nich.

Postanowieniem z dnia 5 września 2005 r. Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich stwierdził, że własność nieruchomości, stanowiącej działkę gruntu nr (...), o łącznej pow. 6,62 ha, położoną w S., dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi kw nr (...), zapisaną na S. K. nabyła przez zasiedzenie z dniem 18 sierpnia 2001 r. na własność w udziale 13/15 części A. B., w miejsce spadkobierców wpisanego w księdze wieczystej jako właściciela nieruchomości S. K., z wyjątkiem A. K. i B. K., którzy pozostają współwłaścicielami nieruchomości do 1/15 części każdy. Ostatecznie na mocy ugody sądowej z dnia 20 lutego 2007 r., w sprawie I Ns 262/06 SR w Strzelcach Krajeńskich, współwłasność nieruchomości, stanowiącej działki gruntu nr (...) o pow. 62,20 m² położonej w S., dla której SR w Strzelcach Krajeńskich Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi kw nr (...), została zniesiona, zaś jej wyłączna własność została przyznana A. B. z obowiązkiem spłaty pozostałych współwłaścicieli nieruchomości tj. B. K. i A. K. w kwocie po 3.333 zł dla każdego z nich, płatne do 31 lipca 2007 r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności. A. B. wykonała zobowiązania wynikające z treści ugody sądowej.

Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich w dniu 5 czerwca 2007 r. dokonał wpisu w kw nr (...) w dziale II, wpisując jako wyłączną właścicielkę nieruchomości A. B..

Na mocy umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 27 września 2007 r. A. B. darowała swojej pasierbicy a powódce w niniejszej sprawie J. Ś. nieruchomość rolną położoną w S., obejmującą działki nr (...) o łącznej powierzchni 6,22 ha , objętej kw nr (...), zaś J. Ś. w akcie notarialnym wskazała, że aktualnie na nieruchomości znajduje się niewielki budynek mieszkalny w bardzo złym stanie technicznym. Wartość przedmiotu darowizny strony określiły na 50.000 zł. Aktualnie w księdze wieczystej nr (...) jako wyłączny właściciel nieruchomości gruntowej widnieje J. Ś..

Na nieruchomości powódki J. Ś. znajdują się urządzenia energetyczne w postaci stacji transformatorowej oraz napowietrznej linii energetycznej 15kV relacji D.-R. oraz dwóch obwodów napowietrznej linii energetycznej 0,4 kV zasilających miejscowość S..

Urządzenia przesyłowe tj. stacja transformatorowa oraz linie 0,4 i 15kV przebiegające przez nieruchomość, będąca obecnie własnością powódki, zostały wybudowane przed wojną w 1938 r. i weszły w skład majątku Skarbu Państwa, zaś od dnia 1 kwietnia 1958 r. na podstawie Zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lutego 1958 r. zostały przekazane pod zarządek Zakładowi (...) i Zakładowi (...).

Z dniem 1 stycznia 1976 r. w ramach reorganizacji przedsiębiorstw państwowych Zakłady (...) weszły pod zarządek Zakładów (...). Natomiast na skutek Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów Nr 57 z dnia 30 grudnia 1988 r. Zakłady (...) uległy podziałowi na Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) z siedzibą w G. oraz Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) z siedzibą w S.. Zakład (...) w G. stał się samodzielnym przedsiębiorstwem państwowym z dniem 1 stycznia 1989 r.

Do kolejnego przekształcenia poprzedników prawnych pozwanego doszło w 1993 r. Wówczas na mocy zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r., nr (...) Zakład (...) w G. w ramach prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych został przekształcony w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod firmą Zakład (...) Spółka Akcyjna w G.. Przekształcenie zostało dokonane na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa i ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz na podstawie zarządzenia Nr (...) Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. Nowopowstała spółka Skarbu Państwa wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przedsiębiorstwa energetycznego, przejmując wszelkie zobowiązania, wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe oraz rozpoczęte inwestycje. Zakład (...) Spółka Akcyjna w G.. z chwilą powstania przejął również część wskazanych składników majątkowych przedsiębiorstwa państwowego wniesionych jako aport do majątku nowej spółki, w tym również stację transformatorową w S. oraz dwie linie napowietrzne biegnące od stacji -15kV i 0,4kV.

Na podstawie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy m.in. Zakładu (...) SA z dnia 17 grudnia 2002 r. doszło do połączenia tej spółki z (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P. (obecnie (...) S.A w P.). W dniu 30 czerwca 2007 r. ze Spółki tej została wydzielona (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. – jako zorganizowana część przedsiębiorstwa, prowadząca działalność w zakresie dystrybucji energii elektrycznej. Spółka ta jest obecnie właścicielem i użytkownikiem urządzeń energetycznych przebiegających przez nieruchomość gruntową J. Ś., dla której jest prowadzona kw nr (...)/.

Urządzenia energetyczne znajdujące się na nieruchomości powódki były użytkowane i eksploatowane przez poprzedników prawnych pozwanego nieprzerwanie. Stacja transformatorowa została wybudowana w 1938 r. Jej gruntowny remont przeprowadzonego w kwietniu 1966 r. Stacja ta zasilala i nadal zasila wszystkich odbiorców energii we wsi S. poprzez obwody linii niskiego napięcia napowietrznej linii energetycznej 0,4 kV oraz linii wysokiego napięcia 15kV. Napowietrzna linia energetyczna 15kV (nr inw.579) w obecnym przebiegu istnieje od co najmniej 1952 r. W roku 1978 został przeprowadzony jej kapitalny remont, trasa linii została zachowana. Podobny gruntowny remont tej linii miał miejsce w lutym 1983 r.

W dniu 19 grudnia 1960 r. z linii 15 kV, biegnącej z S. wybudowano kolejne odgałęzienie do miejscowości D.. Odgałęzienie linii 15kV w D. zostało oddane do wstępnej eksploatacji z dniem odbioru technicznego czyli dnia 19 grudnia 1960 r. W okresie od 30 lipca do 25 października 1961 r. przeprowadzono kapitalny remont odcinka od stacji D. do słupa betonowego nr 98, dokonano również wymiany słupów i przewodów.

W lutym 1983 roku oraz w roku 1986 r. został przeprowadzony remont kapitalny obu linii kv15 i linii 0,4 kv. Słupy drewniane zostały wymienione na żelbetonowe, trasa linii została zachowana.

Stacja transformatorowa w S. oraz dwie linie napowietrzne biegnące od stacji 15kV i 0,4kV relacji D.-S., które przebiegają przez nieruchomość powódki, pozostawały własnością i były użytkowane przez poprzedników prawnych pozwanego-przedsiębiorstwo państwowe - Zakład (...), Zakład (...) S.A i (...) S.A. Urządzenia te były i są stale wykorzystywane i eksploatowane. Linie te przebiegają w tych samych miejscach. Pozwana przeprowadza konserwację linii dwa razy do roku. Kontrola stanu technicznego linii odbywa się obecnie raz na 5 lat, natomiast jeśli jest awaria

linii wówczas są prowadzone doraźnie i w miarę potrzeb niezbędne naprawy. Wówczas niezbędne jest wejście na teren nieruchomości i dokonanie naprawy. Linia napowietrzna wysokiego napięcia 15 kV, wychodzi z rozdzielni D. i biegnie przez pola uprawne do M. i dalej również przez pola i łąki wzdłuż drogi gminnej do P.. W P. krzyżuje się z torem kolejowym S.-P. i biegnie dalej przez pola do stacji końcowej w S., która to stacja znajduje się na nieruchomości obecnie należącej do powódki. Od stacji w S. prowadzą również linie 0,4 kV oraz odgałęźnie linii 15 kV relacji S.-D..

Ani powódka J. Ś. ani też poprzedni właściciele nieruchomości położonej w S. - S. K. czy A. B., przez którą to nieruchomość przebiegają urządzenia energetyczne, należące do pozwanej nigdy nie zgłaszali pozwanej ani jej poprzednikom prawnym roszczeń związanych z korzystaniem z jej nieruchomości. Po raz pierwszy uczyniła to powódka w 2009 roku.

Pismami z dnia 9 lutego 2009 r., 12 marca 2009 r. i pismem z dnia 5 czerwca 2009 r. powódka J. Ś. wezwała pozwaną (...) Sp. z o.o. w P. do uregulowania stanu prawnego, w zakresie korzystania przez pozwaną z nieruchomości powódki, w związku z posadowieniem na tej nieruchomości urządzeń energetycznych należących do pozwanego.

Pozwana (...) Sp. z o.o. w P. wskazała w odpowiedzi w piśmie z dnia 27 kwietnia 2009 r., że spółka nabyła nieodpłatnie służebność gruntową na nieruchomości powódki poprzez zasiedzenie, dlatego też nie widzi podstaw aby uiścić zapłatę zgodnie z żądaniem przedstawionym przez powódkę.

W dniu 2 września 2009 r. do Sądu Rejonowego w Strzelcach Krajeńskich wpłynął pozew skierowany przez powódkę J. Ś. o zapłatę kwoty 3.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 01 września 2009 r. do dnia zapłaty, od pozwanego (...) Sp. z o.o. w P. Oddział Dystrybucji w G. Sprawę wpisano pod sygn. akt I Nc 869/09.

Powódka dochodziła zapłaty wynagrodzenia od pozwanej (...) Sp. z o.o. z tytułu korzystania z jej nieruchomości, w związku z faktem iż na jej nieruchomości przebiega linia elektroenergetyczna, w związku z przebiegiem której na nieruchomości tej znajduje się jeden słup trójnożny zajmujący powierzchnię ok. 9 m², cztery słupy dwunożne zajmujące powierzchnię 6 m², jeden słup jednożnożny, zajmujący powierzchnię 1,5 m² oraz stacja transformatorowa zajmująca pow. ok. 5 m². Powódka wskazanym pozwem dochodziła zapłaty należności za sierpień 2009 r. W związku z dochodzonym roszczeniem po raz pierwszy wezwała pozwanego do zapłaty pismem z dnia 9 lutego 2009 r.

Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich nakazem zapłaty wydanym w dniu 12 listopada 2009 r. w postępowaniu upominawczym pod sygn. akt I Nc 869/09 nakazał pozwanej (...) Sp. z o.o. w P. Oddział Dystrybucji w G., aby w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaciła powódce J. Ś. kwotę 3.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 września 2009 r. do dnia zapłaty wraz z kwotą 654,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Pozwana (...) Sp. z o.o. w P. w dniu 4 grudnia 2009 r. złożyła sprzeciw od nakazu zapłaty, w którym podniosła zarzut zasiedzenia służebności gruntowej (przesyłu). Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2009 r. Sąd Rejonowy w S. odrzucił sprzeciw pozwanej z dnia 4 grudnia 2009 r. z uwagi na fakt, że został wniesiony po terminie.

W dniu 29 listopada 2013 r. powódka J. Ś. wezwała pozwaną (...) Spółka z o.o. z siedzibą w P. do zapłaty w ciągu 14 dni od daty otrzymania wezwania kwoty 252.000 zł za bezumowne korzystanie ze stanowiącej jej własność.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd wskazał, że powódka wykazała, iż jest właścicielką nieruchomości położonej w S., obejmującej działki nr (...) o łącznej powierzchni 6,22 ha, dla której Sąd Rejonowy w Gorzowie Wlkp. Oddział Zamiejscowy w Strzelcach Krajeńskich prowadzi księgę wieczystą nr (...). Poza sporem pozostawała także okoliczność, że przez działkę należącą do powódki przebiegają dwie napowietrzne linie energetyczne 15 kV i 0,4 kV oraz znajduje się na niej stacja transformatorowa relacji D. -S. i S.-D.. Bezspornym jest również fakt, że wskazane urządzenia energetyczne są własnością pozwanej.

Powódka J. Ś. domagała się w niniejszym procesie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jej nieruchomości przez pozwaną za okres od października 2009 r. do 30 listopada 2013 r. czyli za 72 miesiące, przyjmując że wynagrodzenie za miesiąc wynosi 3500 zł.

Przepisy art. 224 i art. 225 k.c. w związku z art. 352 § 2 k.c. przyznają właścicielowi możliwość dochodzenia roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy względem posiadacza samoistnego w złej wierze, albo takiego posiadacza w dobrej wierze, który dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy. Roszczenie o bezumowne korzystanie z rzeczy powstaje po stronie właściciela także wówczas, gdy właścicielowi nieruchomości przysługuje roszczenie negatoryjne tj. z art. 222 § 2 k.c., jak to ma miejsce w przedmiotowej sprawie. Władztwo przedsiębiorstwa eksploatającego urządzenie przesyłowe odpowiada władztwu wynikającemu ze służebności (do czasu wprowadzenia instytucji przesyłu władztwu wynikającemu ze służebności gruntowej), co pozwala uznać je za posiadacza służebności, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy, w tym art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. Nie ulega wątpliwości, że przedsiębiorstwo przesyłowe, jakim jest pozwane przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności, dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych korzysta z nieruchomości powódki w złej wierze i zobowiązane byłoby na wskazanej wyżej podstawie prawnej do zapłaty odpowiedniego wynagrodzenia. Podstawą obrony przed roszczeniem właściciela w tego typu sprawach jest wykazanie przez pozwanego podstawy prawnej do ingerencji w prawo własności.

Powódka dochodziła roszczenia za okres od 1 października 2009 r. do 30 listopada 2013 r. tj. w kwocie 252.000 zł, uważając że pozwana nigdy nie zawierała z nią żadnej umowy, która uregulowałaby zasady korzystania przez pozwaną z należącej do powódki nieruchomości. Ponadto powódka podnosiła, że Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich prawomocnym nakazem zapłaty zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 3000 zł jako wynagrodzenie za miesiąc wrzesień 2009 roku z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości i pozwana zapłaciła żadaną kwotę. Podnosiła więc powódka, że pozwana nie zaskarżyła wskazanego orzeczenia Sądu, a więc nie kwestionowała swego obowiązku zapłaty. Ponadto powódka podnosiła, że jej prawo własności jest ograniczone poprzez to, że pracownicy pozwanej przeprowadzają niezbędne konserwacje linii wchodząc na jej grunt, poza tym sam fakt posadowienia urządzeń przesyłowych na gruncie powódki stwarza ograniczenia w zakresie korzystania z tej działki. Pozwana spółka natomiast podniosła zarzut zasiedzenia. Wskazała, że uzyskała prawo do dysponowania nieruchomością powódki w zakresie służebności przesyłu, korzystając nieprzerwanie z linii elektroenergetycznych w sposób odpowiadający służebności przesyłu, zaś czas korzystania poprzedników prawnych pozwanej również należy zaliczyć do biegu terminu zasiedzenia. Pozwana spółka argumentowała, że urządzenia energetyczne przebiegające przez nieruchomość powódki powstały przed II wojną światową w 1938 r. i były nieustannie użytkowane i remontowane przez poprzedników prawnych pozwanej co uzasadnia przyjęcie, wskazując jako początek biegu okresu zasiedzenia dzień wejścia w życie kodeksu cywilnego tj. dzień 1 stycznia 1965 r. Z uwagi na to zastosowanie będzie miał art. 172 k.c. w brzmieniu na dzień wejścia w życie kodeksu cywilnego - tekst pierwotny Kodeksu Cywilnego z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U nr 16 poz. 93), zgodnie z którym posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie), zaś zgodnie z § 2 po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Pozwana wskazywała, że zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości powódki nastąpiło po upływie 20 letniego okresu zasiedzenia, licząc od momentu wejścia w życie ustawy kodeksu cywilny czyli od dnia 1 stycznia 1965 r. a zatem zasiedzenie przez pozwaną służebności przesyłu nastąpiło z dniem 2 stycznia 1985 r.

W ocenie Sądu skuteczność zarzutu zasiedzenia w niniejszej sprawie znajduje uzasadnienie w zebranych materiałach dowodowych. Ustalenie faktu nabycia własności przez zasiedzenie w innej sprawie niż sprawa o stwierdzenie zasiedzenia jest dopuszczalne tylko wtedy, kiedy zasiedzenie nie należy do samego rozstrzygnięcia w danej sprawie, lecz jest tylko przesłanką tego rozstrzygnięcia (patrz postanowienie SN z dnia 4 stycznia 2008 r., sygn. akt III CSK 199/07).

Zgodnie z art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień wejścia w życie kodeksu cywilnego tj. na dzień 1 stycznia 1965 r. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie (art.172-176 k.c.) stosuje się odpowiednio. Ze sformułowania art. 172 k.c. w brzmieniu na dzień 1 stycznia 1965 r. wynikało, że do nabycia w drodze zasiedzenia prawa własności nieruchomości konieczne było łączne spełnienie dwóch przesłanek: samoistnego nieprzerwanego posiadania (czyli władania rzeczą jak właściciel) oraz upływu czasu 10 lub 20 lat.

Z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz w aktach sprawy rozpoznanej przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich, z których dopuszczono dowody w niniejszej sprawie, a dotyczących budowy linii elektroenergetycznych, przebiegających przez nieruchomość powódki wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że urządzenia te zostały wybudowane w 1938 r., zatem przed II wojną światową. Znajdująca się na nieruchomości powódki stacja transformatorowa, jak wynika to z karty inwentaryzacyjnej pozwanego, została wybudowana w 1938 r. (k.52). Z kartotek linii energetycznej wysokiego napięcia 15 kV można ustalić natomiast, że była wybudowana w 1938 r. i była intensywnie użytkowana przez poprzedników prawnych pozwanej co najmniej od stycznia 1952r. (k.71-72 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich), zaś w grudniu 1960 r. zostało wybudowane i oddane do wstępnej eksploatacji kolejne odgałęzienie linii napowietrznej 15kV- na odcinku S.-D.(karta 81-82, k.83-84 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich). Zatem urządzenia energetyczne, które przebiegają i znajdują się obecnie na nieruchomości będącej własnością powódki, funkcjonują niezmiennie w obecnej postaci co najmniej od 1938 roku, a część z nich od grudnia 1960 r.

Na fakt, iż pozwana użytkuje wspomniane urządzenia energetyczne nieprzerwanie, eksploatuje, remontuje i modernizuje wskazują dowody z dokumentów w postaci karty inwentaryzacyjnej budowy linii z 1957 –k.76-78 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich, protokół odbioru technicznego z dnia 19 grudnia 1960 r. odgałęzienia linii napowietrznej 15kV na odcinku dobudowanym w D.-k.83-84 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich, dokumentacji remontu stacji transformatorowej z kwietnia 1966 r. oraz rozliczenie pobranego materiału na budowę- k.90-92 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich, protokołu z 1986 r. dotyczącego przeprowadzenia kapitalnego remontu linii napowietrznej niskiego napięcia 0,4 kV (k.93-101 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich), protokołu z dnia 18 lutego 1983 r. z odbioru technicznego linii 15kV po remoncie (k.53-54) jak również dowód z zeznań świadka S. B. (pracownika pozwanej).

Z powyższego wynika, że urządzenia energetyczne należące do pozwanej, a poprzednio do jej poprzedników prawnych, znajdowały się na nieruchomości położonej w S. na działce nr (...) zapisanej w kw nr (...) zarówno gdy właścicielem działki był S. K., a następnie A. B.. Żaden z uprzednich właścicieli nieruchomości nie zwracał się do pozwanej ani też do jej poprzedników prawnych o uregulowanie sytuacji prawnej urządzeń energetycznych, znajdujących się na tej nieruchomości. Urządzenia elektroenergetyczne nieprzerwanie są eksploatowane przez pozwaną, wskazują na to chociażby protokoły dotyczące kapitalnych remontów tych linii energetycznych oraz urządzeń, przeprowadzane w celu dalszej ich eksploatacji przez pozwaną i jej poprzedników.

Na przestrzeni ostatnich lat w orzecznictwie SN istniały rozbieżności co do możliwości zaliczenia okresu posiadania służebności gruntowej przez poprzedników prawnych pozwanej, a szczególnie możliwości doliczenia do okresu samoistnego posiadania po dniu 1 lutego 1989 r. okresu posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Ostatecznie jednak wykształciła się jednolita linia orzecznicza w SN, ugruntowana w postanowieniu SN z dnia 17 grudnia 2008 r., sygn. akt I CSK 171/08, w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., sygn. Akt III CZP 70/09 zgodnie z którą osoba prawna która przed dniem 1 stycznia 1989 r. mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości, może doliczyć do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 stycznia 1989 r. okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty.

W związku z tak ugruntowaną linią orzeczniczną SN pozwana może na podstawie art.176 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. doliczyć do okresu swojego posiadania służebności przesyłu, posiadanie tej służebności przez swoich poprzedników prawnych (patrz także SN w wyroku z dnia 17.12.2010 r., III CZP 108/2010). Obowiązująca do dnia 31 stycznia

1989 r. zasada jednolitego funduszu własności państwowej, uniemożliwiła państwowym osobom prawnym, które sprawowały zarząd mieniem państwowym jakiegokolwiek nabycie prawa do tego mienia. Zatem do stycznia 1989 r. to Skarb Państwa był posiadaczem urządzeń przesyłowych, a nie przedsiębiorstwo energetyczne i tylko Skarb Państwa mógł zasiedzieć tę nieruchomości. Zgodnie z art.176 §1 k.c. doliczenie okresu posiadania poprzednika jest dopuszczalne, jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienia posiadania. O tym, że doszło do przeniesienia posiadania w przedmiotowej sprawie świadczą dowody z dokumentów w postaci zarządzeń Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. (k. 43-45), w którym to paragraf 3 stwierdza, że nowopowstała spółka wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki przedsiębiorstwa państwowego, które wniosło do majątku spółki aportem m.in. linie elektroenergetyczne, przebiegające przez nieruchomości powódki. Doszło zatem do przeniesienia posiadania urządzeń przesyłowych znajdujących się na nieruchomości powódki, co należy utożsamiać z przeniesieniem posiadania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przy czym posiadanie to było nieprzerwane. Niewątpliwie zatem należy zgodzić się z pozwaną, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowej przez pozwaną, czyli do trwałego i nieprzerwanego korzystania z urządzeń przesyłowych przez pozwaną oraz przez jej poprzedników prawnych, zaś jako datę początkową owego trwałego i nieprzerwanego korzystania (czyli posiadania służebności przesyłu) należy wskazać datę co najmniej od 1 stycznia 1965 r. Z całą pewnością można bowiem stwierdzić, że w dacie tej urządzenia energetyczne, przebiegające przez nieruchomości powódki były eksploatowane i wykorzystywane przez poprzedników prawnych pozwanej do zasilania okolicznych wsi, w tym głównie wsi S. (i tak jest nadal). Zatem początek biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej, polegającej na prawie utrzymywania na nieruchomości powódki i jej poprzedników prawnych urządzeń energetycznych tj. stacji transformatorowej oraz linii napowietrznej 0,4 kV i 15 kV, dostępu do nieruchomości oraz eksploatacji tych urządzeń, ich kontroli i konserwacji, miał miejsce w dniu 1 stycznia 1965r. Jest to jednocześnie data wejścia w życie Kodeksu Cywilnego w jego pierwotnym brzmieniu. Sąd przyjął 20 letni termin zasiedzenia (art.172 § 2 k.c w związku z art. 292 k.c. w brzmieniu na dzień 1 stycznia 1965 r.-wówczas dla posiadaczy samoistnych w dobrej wierze ustawa przewidywała 10 letni okres do zasiedzenia , zaś dla posiadaczy w złej wiary-20 letni), uznając że pozwana oraz jej poprzednicy prawni byli posiadaczami samotnymi służebności gruntowej w złej wierze. Pozwana podnosząc zarzut zasiedzenia nie legitymuje się żadnym tytułem prawnym o treści odpowiadającej służebności przesyłu, zatem jej działanie należy ocenić jako działanie w złej wierze. Poprzednicy prawni pozwanej także po przekształceniu w spółkę Skarbu Państwa nie uregulowali kwestii korzystania z gruntów należących do powódki, czy też poprzednich właścicieli nieruchomości władnanej, zatem należało uznać posiadanie służebności gruntowej przez pozwaną w złej wierze i przyjąć 20 letni okres posiadania nieruchomości, potrzebny do stwierdzenia zasiedzenia. Sąd przyjął, że pozwana nabyła uprawnienie do korzystania z nieruchomości powódki w zakresie prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w drodze zasiedzenia najpóźniej z dniem 2 stycznia 1985 roku.

Na marginesie Sąd pragnie zauważyć, że można przyjąć też ustalenie, iż urządzenia energetyczne, które przebiegają i znajdują się obecnie na nieruchomości będącej własnością powódki, funkcjonują niezmiennie w obecnej postaci co najmniej od grudnia 1960 r. Zatem można by pokusić się o stwierdzenie, że początek biegu zasiedzenia należy liczyć od momentu oddania do eksploatacji ostatniego odgałęzienia linii energetycznej wysokiego napięcia 15kV wychodzącej od stacji transformatorowej w S. czyli od 19 grudnia 1960 r. Z protokołu odbioru technicznego linii na odcinku S.-D. wynika bowiem, że z dniem odbioru linia została przyjęta do wstępnej eksploatacji (karta 83-84 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich). Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U z 1964 r. Nr 19, poz. 94) w art. XLI § 1 wskazywała, że do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się od tej chwili przepisy tego kodeksu; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. Dopuszczano zatem możliwość zaliczenia okresu zasiedzenia sprzed wejścia w życie przepisów Kodeksu cywilnego z 1964 r. przy uwzględnieniu przepisów obowiązujących już w Kodeksie Cywilnym z 1964 r. (który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 r.). Doliczając zatem do okresu zasiedzenia okres niezakłóconego posiadania urządzeń energetycznych przez poprzedników pozwanej jeszcze przed wejściem w życie Kodeksu Cywilnego, można uznać, że zasiedzenie służebności gruntowej analogicznej do służebności przesyłu nastąpiło już w dniu 20 lutego 1980 r. (przyjmując za początek biegu zasiedzenia dzień przyjęcia do eksploatacji ostatniego odcinka linii energetycznej przebiegającej przez nieruchomości powódki).

Odnosząc się do twierdzeń powódki, jakoby pozwana w toku postępowania w sprawie I Nc 869/09 przed Sądem Rejonowym w Strzelcach Krajeńskich godziła się z rozstrzygnięciem Sądu, ponieważ nakaz wydany w tym postępowaniu uprawomocnił się, zaś pozwana ostatecznie zapłaciła wynagrodzenie zasądzone przez sąd za jeden miesiąc bezumownego korzystania z nieruchomości należącej do powódki, Sąd wskazał że jest ono niezasadne. Analiza akt sprawy I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich wskazuje, że pozwana złożyła sprzeciw od wymienionego nakazu zapłaty, w którym podniosła także zarzut zasiedzenia służebności gruntowej, jednakże Sąd nie badał zasadności merytorycznej zgłoszonych zarzutów, ponieważ sprzeciw został złożony po terminie, co skutkowało jego odrzuceniem z przyczyn formalnych i uprawomocnienie się nakazu zapłaty wydanego w tym postępowaniu. Z treści sprzeciwu (k.20 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich) jak i z pism kierowanych przez pozwaną w odpowiedzi na jej pierwsze wezwania do uregulowania stanu prawnego związanego z korzystaniem z jej nieruchomości (k.10 z akt I Nc 869/09 SR w Strzelcach Krajeńskich) wynika wyraźnie, że pozwana od początku stała na stanowisku, że nabyła prawo do korzystania z nieruchomości powódki poprzez zasiedzenie służebności gruntowej, odpowiadającej służebności przesyłu.

Skuteczność podniesionego zarzutu zasiedzenia w niniejszej sprawie spowodowała, że powódka (a w zasadzie już także poprzedni właściciele nieruchomości) jako właścicielka nieruchomości, na której znajdują się urządzenia przesyłowe, utraciła co najmniej z dniem 2 stycznia 1985 r. możliwość dochodzenia roszczeń za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości. We wskazanej dacie pozwana nabyła bowiem tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powódki oraz jej poprzedników prawnych, poprzez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej obecnie treści służebności przesyłu i tym samym od wskazanej daty roszczenie powódki za bezumowne korzystanie z jej rzeczy w ramach roszczeń uzupełniających z art. 224 § 2 i art. 225 k.c. nie przysługuje. Powódka zgłosiła roszczenie z tytułu bezumownego korzystania z jej nieruchomości za okres od 2009 r. do 2013 r. W tym okresie pozwana posiadała już tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powódki, zatem roszczenie powódki podlegało oddaleniu.

Mając na uwadze powyższe Sąd oddalił powództwo w niniejszej sprawie orzekając jak w punkcie I wyroku. Wobec tego, że roszczenie okazało się nieuzasadnione co do zasady, brak było podstaw do przeprowadzenia zawnioskowanych przez powódkę dowodów w postaci oględzin nieruchomości czy też ustalania wysokości należnego jej wynagrodzenia przez biegłego sądowego.

O kosztach Sąd orzekł mając na uwadze brzmienie art. 102 k.p.c

Powyższy wyrok w całości zaskarżyła apelacją powódka, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa procesowego, mające wpływy na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie art. 167 k.p.c. polegające na dokonaniu w sprawie ustaleń faktycznych odnoszących się do stanowiska procesowej pozwanej, w oparciu o treść bezskutecznej, bo podjętej po upływie terminu, czynności procesowej pozwanej w postaci sprzeciwu pozwanej od nakazu zapłaty w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Strzelcach Krajeńskich, a także w oparciu o analizę akt sprawy I Nc 869/09 Sądu Rejonowego w Strzelcach Krajeńskich, mimo, że sąd w niniejszym postępowaniu nie jest w żaden sposób uprawniony do analizy akt postępowania zakończonego przed innym sądem prawomocnym rozstrzygnięciem;
2. naruszenie prawa procesowego, mające wpływy na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie art. 228 § 1 k.p.c. polegające na przyjęciu, wbrew powszechnej wiedzy co do rzeczywistego uprzywilejowania Skarbu Państwa i w istocie usytuowania go „ponad prawem”, iż przed rokiem 1989, istniała możliwość skutecznego dochodzenia roszczeń przeciwko Skarbowi Państwa, a w konsekwencji na przyjęciu, iż pozwana do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 roku może doliczyć także okres posiadania przez Skarb Państwa sprzed tej daty, co skutkowało ustaleniem, iż pozwana nabyła w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu najpóźniej z dniem 2 stycznia 1985 roku.

Wskazując na powyższe zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Uzasadnienie apelacji rozszerza podniesione w niej zarzuty.

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ CO NASTĘPUJE:

Apelacja okazała się całkowicie i oczywiście nieuzasadniona.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne bez konieczności ponownego przytaczania w tej części uzasadnienia, za wyjątkiem sprostowania oczywistego skrótu myślowego, który znalazł się w uzasadnieniu Sądu pierwszej instancji, polegającego na przyjęciu, że natychmiast po wybudowaniu stacji transformatorowej i linii 0,4 i 15 KV stały się one własnością Skarbu Państwa. Jest bowiem oczywistym, że stały się one własnością Skarbu Państwa dopiero po przejęciu Ziemi Zachodnich przez Polskę, a najwcześniej po 19 kwietnia 1946 r. (data publikacji dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich). Sąd Apelacyjny podziela także argumentację prawną zaprezentowaną przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia.

Wbrew stanowisku powódki Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 167 k.p.c. poprzez przeprowadzenie dowodu z treści sprzeciwu pozwanej od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich oraz z dołączonych do niego dokumentów. Powódka myli bowiem bezskuteczność procesową czynności spóźnionej z faktem istnienia dokumentu prywatnego w rozumieniu art. 245 k.p.c. jakim jest sprzeciw, umowa z dnia 17 grudnia 2002 r., umowa z dnia 30 czerwca 2007 r., karty zbiorcze kartoteki linii, karty eksploatacyjne linii oraz protokoły oraz dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. jakimi są załączone do sprzeciwu decyzje organów państwowych tworzące przedsiębiorstwa, będące poprzednikami prawnymi pozwanej. Sam fakt, że sprzeciw pozwanej nie wywołał skutku prawnego w postaci zniweczenia nakazu zapłaty nie oznacza, że nie może on stanowić dowodu z dokumentu w innej sprawie cywilnej jaką jest niniejszy spór. Pismo to pozostało bowiem w aktach sprawy I Nc 869/09 Sądu Rejonowego w Strzelcach Krajeńskich i obrazuje stanowisko pozwanej z dnia jego sporządzenia tj. z dnia 1 grudnia 2009 r., będące identycznym z prezentowanym w niniejszej sprawie. O przeprowadzenie dowodu z akt sprawy I Nc 869/09 wniosowała w pozwie sama powódka, stąd też nie można Sądowi czynić zarzutu, że przeprowadził dowody z dokumentów w nich zawartych. Nie istnieje bowiem dowód z akt, procedura cywilna wymaga enumeratywnego wymienienia dokumentów będących podstawą ustaleń faktycznych, co Sąd Okręgowy uczynił.

Nie można także uznać za skuteczny drugiego z zarzutów apelacyjnych. Wbrew stanowisku powódki w sprawach o ochronę własności Skarb Państwa przed 1989 r. nie korzystał z jakichkolwiek przywilejów. Art. 222 k.c., 224 k.c., 225 k.c. i 226 k.c. obowiązują w niezmienionej wersji od wejścia w życie kodeksu cywilnego tj. od 1 stycznia 1965 r. i nigdy nie wyłączały możliwości ochrony mienia osób fizycznych, stanowiącego własność indywidualną – vide: art. 130 k.c. w pierwotnym brzmieniu. Nie zmieniała tej okoliczności treść nieobowiązującego już art. 129 k.c. Od 1945 r. w Polsce działało także sądownictwo powszechne, w tym wydziały zajmujące się problematyką spraw cywilnych. Nigdy obywatel nie był pozbawiony możliwości dochodzenia swoich roszczeń przed sądem także przeciwko Skarbowi Państwa. Dla Sądu Apelacyjnego jest notorią urzędową, wynikającą z art. 228§2 k.p.c., że procesy przeciwko Skarbowi Państwa toczyły się także przed 1989 r. i nie w każdej sprawie powództwo podlegało oddaleniu. W realiach niniejszej sprawy wskazać należy, że de facto całkowita beczynność poprzedników prawnych powódki doprowadziła do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu. Nie sposób zresztą nie zauważyć, że po roku 1989 r. poprzedniczka prawna pozwanej, ani też sama powódka nie podjęła żadnych działań w ochronie swojej własności do 2009 r., a więc przez okres 20 lat, kiedy już bez wątplenia nie istniały żadne przeszkody w dochodzeniu roszczeń od Skarbu Państwa bądź państwowych osób prawnych ani też uzasadnione obawy związane z takim roszczeniem.

Fakt zaliczenia przez Sąd Okręgowy okresu posiadania poprzedników pozwanej dla stwierdzenia skuteczności zasiedzenia jest natomiast całkowicie indyferentny dla niniejszej sprawy poza ustaleniem, że stan nieprzerwanego posiadania trwa nadal. Do zasiedzenia doszło bowiem najpóźniej w dniu 1 stycznia 1985 r., a więc jeszcze przed utworzeniem na bazie majątku Skarbu Państwa pierwszego przedsiębiorstwa państwowego, które posiadało osobowość prawną. Tym samym wnosząc do nowopowstałego przedsiębiorstwa państwowego mienie w postaci stacji transformatorowej i linii energetycznych, Skarb Państwa wniósł także służebność gruntową, odpowiadającą dzisiejszej służebności przesyłu. Wszystkie zaś kolejne podmioty prawne dysponujące tym majątkiem, przenosiły ją jedynie na swoich następców prawnych. Podkreślić bowiem należy, że nabycie służebności przez zasiedzenie jest niezależne od jakiegokolwiek urzędowego potwierdzenia. Postanowienie Sądu stwierdzające zasiedzenie prawa ma charakter jedynie deklaratoryjny i potwierdza fakt, że do nabycia własności czy też ograniczonego prawa rzeczowego rzeczywiście doszło. Zapewnia ono więc jedynie pewność obrotu i pozwala ewentualnie ujawnić prawo powstałe na skutek zasiedzenia, o ile jest to prawo podlegające wpisaniu np. do księgi wieczystej. Nie tworzy natomiast nowej sytuacji prawnej stron. Ta sytuacja powstaje z mocy prawa na skutek posiadania cudzego majątku bądź skutecznego wobec właściciela ograniczonego prawa rzeczowego przez odpowiednio długi czas bez tytułu prawnego, przy czym dobra bądź zła wiara ma znaczenie wyłącznie dla długości okresu posiadania, niezbędnego do zaistnienia zasiedzenia. Zasiedzenie jest nabyciem pierwotnym, stąd też osoba, która uzyskała tytuł prawny w ten sposób nie jest obowiązana do uiszczania na rzecz właściciela jakichkolwiek opłat z tytułu nabycia prawa.

Biorąc powyższe pod uwagę, oddalenie powództwa przez Sąd Okręgowy uznać należy za prawidłowe, a apelację jako niezasadną oddalono na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA M. Gawinek SSA I. Wiszniewska SSA E. Buczkowska-Żuk